

text: Jan Dolák, foto: Jan Čága, Moravské zemské muzeum

Messel on Tour – přírodní katastrofa po zániku dinosaurů

Od 6. ledna do 7. dubna 2012 byla v Moravském zemském muzeu v Brně ke zhlédnutí paleontologická výstava Messel on Tour – přírodní katastrofa po zániku dinosaurů. Výstava byla připravena hessenským zemským muzeem v Darmstadtu, které je vlastníkem vystavených předmětů, a v řadě evropských muzeí (Basilej, Oslo, Leiden, Kassel a další) ji shlédlo již na půl milionu návštěvníků. Díky dlouhodobé dobré spolupráci darmstadtského muzea a paleontologického oddělení MZM mohli výstavu shlédnout i návštěvníci centra Moravy.

Německá lokalita Messel je známá svou rozsáhlou těžbou živičných jilovců, která probíhala

od poloviny 19. století do 70. let minulého století. V rámci těžby zde bylo nalezeno velké množství zkamenělin z třetihorního eocénu, tedy z doby cca. před 47 miliony lety. Byla zde nalezena raná stádia vývoje savců (předchůdci koně, netopýři, vačice, lemurovití savci, hlodavci i primitivní mravenečník), ale i ptáci, krokodýli, hadi, žáby a hmyz. Lokalitu proslavil nález fosílie Darwinius masillae, jednoho z prvních primátů. Přeneseně je lokalita Messel nazývána paleontologickými Pompejemi a je na seznamu památek UNESCO.

Brněnský výstava začínala vstupním prostorem, kde byly umístěny sympatické haptické

prvky (možnost pohladit si dvě ryby vyrobené z plastické hmoty), pro školní mládež zde byly připraveny zajímavé pracovní listy, hry (pexeso, možnost sestavit si kostru třetihorního savce) apod. Tyto doprovodné akce byly připraveny velmi dobře a vítaným prvkem byla i spolupráce s brněnskou zoo, kde byl návštěvník muzea naveden na srovnání třetihorních živočichů se současnými.

Vlastní výstava začínala protáhlou chodbou, kde byly na panelech vysvětleny geologické i zoologické souvislosti třetihor. Počítač umožnil podání širších informací pro zvědavějšího návštěvníka. Poté se návštěvník dostal do několika sálů se 125 vystavenými exponáty. Domnívám se, že i laikovi byla unikátnost těchto exponátů zřejmá, byť přirozená atraktivita je paleontologickým nálezům spíše upřena. Snad každý si uvědomí, že tak stará želva, savce, pták apod. se nenachází ve zkamenělé formě běžně. Tyto exponáty byly seřazeny dle pravděpodobného výskytu v prostředí eocenního jezera, tedy na „prales“, „mělčiny“ apod.

Pozitivní byla zvuková kulisa navozující dojem tropického pralesa (bzučení hmyzu, ptačí hlasy). Světelnost těchto prostor byla výrazně potlačena, aby se promítáním na stěnu ještě umocnil dojem pralesa. Cenou za tyto pocitové dojmy však byla celkově snižená viditelnost v prostoru. Minimální osvětlení místností vedlo k malinko omezené, ale stále únosné, možnosti prohlédnutí samotných exponátů. Texty, naštěstí v omezeném množství, navíc umístěné mimořádně nízko, byly téměř nečitelné. Na hraně čitelnosti byly i jednoduché česko-anglické popisky. Podávání informací o některých vybraných předmětech bylo řešeno skrze užití mobilních zařízení a tzv. QR kódů. Návštěvníkům, kteří tento přístroj nevlastnili, byl „chytrý telefon“ zapůjčen, byť za podmínek mimořádně striktních. Zde narážíme na zásadní úskalí. Být nyní vyrůstá generace, pro kterou obsluhování mobilů je zcela běžné a pro mnohé se již stává i jakým si druhem závislosti, stále existuje ohromné množství lidí, kteří nechtějí nebo dokonce ani neumějí iPody používat. Domnívám se, že použití této moderní techniky je vítané tam, kde doplňuje standardní komunikaci prostřednictvím textů a návštěvník si může vybrat, jakou formu přijímání informací zvolí. V tomto případě však návštěvník vlastně jinou možnost neměl, což považuji za limitující. iPody umožňovaly si text k exponátu přečíst na poměrně malém displeji (výrazná námaha očí) nebo si nechat text přehrát, což bylo pro mnohé jistě vítanější. Návštěvník byl tedy nucen si ručně v nedostatečně osvětleném prostoru najít u exponátu číslo, toto číslo si najít v mobilu a pak si nechat text přehrát, v čemž vidím určitý nedostatek této prezentace. Jistě by býval nebyl velký problém ty exponáty v expozici, ke kterým byl připraven text a mluvené slovo v mobilu, nějak graficky označit, což by jistě usnadnilo orientaci návštěvníka. Uvedené nevýhody však byly výrazně překryty pozitivními prvky scénování. V podstatě jednoduché, neinteraktivní představení exponátů dostalo scénováním prostředí pralesa (zvuky i promítání) daleko lepší, plastičtější, částečně kontextuální rozměr. Již němečtí kolegové se nevyhnuli některým drobným nedostatkům; uvádění přesného inventárního čísla u každého exponátu je informace pro návštěvníka naprosto zbytná. Na české organizátory pak padá nepřeložení slova netopýři do anglického bats, ale ponechání německého výrazu Fledermause, zřejmě z nějaké předchozí výstavy. Přes uvedené výhrady musíme výstavu Messel on Tour považovat za zdařilou a celkově zřetelně nadprůměrnou. Autorům výstavy se podařilo zajímavým způsobem prezentovat vizuálně velmi obtížné téma – život v třetihorách. ■

